

результат зважаючи на нелегке становище країни, а допустима похибка на шляху до кращого майбутнього.

З цього можна зробити висновок, що неможливо виокремити якийсь один чинник виникнення корупції. Це комплексне явище для усіх сфер суспільства, які тісно пов'язані одна з одною. Тому звинувачувати лише суспільство, чи лише політику буде неправильно та недоречно.

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-УП URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

2. Дрьомов С. В. Корупція в Україні: причини поширення та механізми протидії. Зелена книга державної політики: Монографія / С. В. Дрьомов, Ю. Г. Кальниш, Г. О. Усатий та ін. Видавництво: Державне підприємство «Науково-виробничий центр Пріоритети». Київ, 2011. 87с. URL: <http://sd.net.ua/2012/03/08/korupciya-v-ukrayini.html>.

3. Офіційний портал України індексу сприйняття корупції. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/%20-%20/>.

Скалацька Тетяна Ігорівна,

здобувач ступеня вищої освіти магістра
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

уповноважений з антикорупційної
діяльності Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, старший науковий співробітник
Стрільців Олександр Михайлович

ФОРМУВАННЯ В СУСПІЛЬСТВА НЕТЕРПИМОГО СТАВЛЕННЯ ДО КОРУПЦІЇ

Актуальність дослідження зумовлюється тим, що в Україні загальний рівень корупції доволі високий. Подолання корупції істотно ускладнюється тим, що в суспільній свідомості досить часто корупція сприймається лише в тих випадках, коли мова йде про високопосадовців та значні суми коштів. При цьому, вирішення особистих питань в поза правовий спосіб (із наданням неправомірної вигоди, залученням особистих зв'язків, тощо) не сприймається суспільством як щось неприйнятне, хоча такі випадки, за своїм сукупним обсягом, можуть навіть перевищувати втрати держави від корупції на високому рівні.

Метою роботи є визначення специфіки формування у суспільства нетерпимого ставлення до корупції та формування теоретичних висновків за напрямками дослідження.

Виклад основних результатів дослідження. В.А. Пентегов та Л.І. Щербина вказують, що «основою для корупції є економічне підґрунття». Рівень поширення її в державі лише тоді може знизитися до оптимального, коли вчиняти корупційні діяння стане економічно не вигідно, коли заробітна плата державного службовця чи іншої службової особи буде відповідати його соціальному статусу, а самі ці особи цінуватимуть свою роботу і посаду, коли їх високооплачувана діяльність буде прозорою для громадян, а також тоді, коли у суспільстві запрацюють демократичні норми громадського і державного контролю» [1]. Хоча, безумовно, частково корупція виникає саме з економічних питань, зводити все саме до економічної складової, на нашу думку, недоцільно. Так, економічною складовою неможливо виправдати корупцію на рівні високопосадовців, а також випадки, коли громадяни самі пропонують неправомірну вигоду з метою прискорення бюрократичних процедур, або ж за принципом «прийнятого в суспільстві акту подяки». Слід погодитися з тим, що «корупційна поведінка не стільки визначається зовнішніми обставинами, скільки залежить від внутрішніх детермінант: комплексу певних якостей особистості, її установок, ціннісних орієнтацій і моральних норм регуляції поведінки тощо. З'ясування психологічної природи корупції дозволить розширити арсенал нерепресивних способів її подолання, діагностувати і прогнозувати корупційної поведінки, коригувати мотивацію представників публічної влади на стадії формування корупційної установки, створювати переконаність в неприпустимості корупційної поведінки у громадян, пролонгувати вплив заходів юридичної відповідальності» [2, с. 76]. Зовнішні фактори безумовно можуть справляти вплив на поширеність корупції – так, наприклад, до зменшення корупції призвело переведення значної частини адміністративних послуг в електронний формат, та усунення контакту між заявником і державним службовцем. Разом з цим, це не свідчить про зміну ставлення учасників правовідносин до корупції як явища.

Більш того, в багатьох випадках учасники правовідносин можуть і не усвідомлювати, що те чи інше діяння є корупційним, зокрема у випадках, коли мова йде не про державних службовців як таких (зокрема, «вступні внески» за зарахування до школи,

готівкові збори в «шкільні фонди», «подяки» лікарям, обов'язкові «благодійні внески» в лікарнях, тощо). Так, як вказує В.А. Пентегов, «зберігається і, ймовірно посилюється надмірний максималізм оцінок: не менше третини опитаних сприймають корупцію, керуючись соціальними, доволі широкими критеріями кваліфікації; тобто соціальний підхід домінує над правовим; наслідком цього, зокрема, є висока ймовірність визнання корупцією поведінки, що не визнається такою за правовими критеріями» [3, с. 127]. Так само, існує ймовірність сприйняття людиною корупційного діяння як соціально допустимого. І саме тому, ключовим при формуванні належного ставлення людини та суспільства до корупції має стати саме правова та антикорупційна освіта, правове виховання.

Ключовим у формуванні нетерпимості до корупції має стати саме правове виховання, впровадження антикорупційних курсів як при навчанні спеціалістів-правників, так і для всіх громадян України зі шкільного віку.

Правове виховання можна визначити як цілеспрямовану діяльність держави, а також суспільних структур, засобів масової інформації, трудових колективів щодо формування високої правосвідомості та правової культури громадян. Антикорупційна спрямованість правового виховання ґрунтується на підвищенні в суспільстві, загалом, позитивного ставлення до права та його дотримання; підвищення рівня правових знань, у тому числі, про корупційні форми поведінки та заходи щодо їх запобігання; формуванні у державних, муніципальних службовців та громадян уявлення про заходи юридичної відповідальності, які можуть застосовуватися у разі вчинення корупційних правопорушень.

Основними формами реалізації правового антикорупційного виховання є:

- антикорупційну освіту, тобто формування нетерпимості до корупційної поведінки у рамках навчальних програм шкільної, вищої, після вузівської та додаткової освіти;

- антикорупційна пропаганда насамперед через засоби масової інформації, у тому числі з використанням соціальної реклами;

- проведення органами державної влади та місцевого самоврядування різних заходів (слухань, нарад, семінарів, конференцій та ін.) антикорупційної спрямованості.

Метою антикорупційного виховання є виховання ціннісних установок та розвиток здібностей, необхідних для формування у молодих людей громадянської позиції щодо корупції, формування негативного ставлення до корупційних проявів.

Висновки. Таким чином, ключовим у формуванні нетерпимого ставлення до корупції має бути саме правове виховання, оскільки вплив на зовнішні фактори може сприяти зменшенню корупції, але не обов'язково змінюватиме ставлення до неї. При цьому вкрай важливим є формування розуміння, що так звана «побутова» корупція за своїм змістом і наслідками для суспільства нічим не відрізняється від корупційних правопорушень високопосадовців. З іншого боку, формування у суспільстві нетерпимого ставлення до корупції не може бути самоціллю. Реалізація цього завдання лише створює необхідні умови для ефективної боротьби з корупцією та мінімізації її соціальних передумов. Таким чином, правове виховання громадян в дусі нетерпимості до корупції не може самостійно виконати функцію подолання корупції, а тому має доповнювати інші антикорупційні заходи, а не замінювати них.

Список використаних джерел.

1. Пентегов В.А., Щербина Л.І. Формування негативного ставлення суспільства до корупції. URL: <http://anticorruption.com.ua/formuvannya-negativnogo-stavlennya-susplstva-do-korupcijnih-proyavv.html>.

2. Давидова О.В. Психологічні аспекти дослідження корупції. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі [Текст]: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 7 груд. 2018 р.): у 2 ч. / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. Ч. 2. с. 75–77.

3. Пентегов В. А. Механізм формування в суспільстві нетерпимості до виявів корупції. Роль інституту викривачів у запобіганні та протидії корупції [Текст]: матеріали круглого столу (Київ, 2 листоп. 2018 р.) / [редкол.: В. Черней, К. Ланчинскас, А. Фодчук та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. с. 126–128.